

УДК 658.168.5:629.73(045)

Матвеев В.В.
Нікітіна Т.А.**КОНСОЛІДАЦІЯ КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ**

У статті досліджується роль консолідації капіталу у забезпеченні економічного розвитку та конкурентоспроможності країни.

Ключові слова: консолідація капіталу, міжнародна конкурентоспроможність країни, глобальна економіка.

Стаття посвячена исследованию роли консолидации капитала в обеспечении экономического развития и конкурентоспособности страны.

Ключевые слова: консолидация капитала, международная конкурентоспособность страны, глобальная экономика.

The article is devoted of the research a role of capital's consolidation at the maintenance of country's economic development and competitiveness.

Keywords: consolidation of the capital, country's international competitiveness, global economy.

Постановка проблеми. Процеси консолідації капіталу та розвиток його різноманітних форм, таких як фінансово-промислові групи, транснаціональні корпорації, транснаціональні банки, транснаціональні стратегічні альянси є характерною ознакою глобальної економіки. Головним мотивом, що спонукає капітал підприємств до консолідації є переваги великого виробництва порівняно з дрібним та одержання певних конкурентних переваг від здійснення консолідації. В той же час, певні конкурентні переваги, від здійснення консолідації національних підприємств, одержує і держава. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває дослідження ролі консолідації капіталу у забезпеченні економічного розвитку та конкурентоспроможності країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Певні питання консолідації капіталів підприємств, а саме їх різноманітні форми, досліджуються такими вченими як Астапович А., Костицький В., Лучко М., Мільнер Б., Плотніков О., Рогач О., Рокоча В., Соколенко С., Удовік С., Шимаї М. та ін. Вивченням різноманітних аспектів міжнародної конкурентоспроможності країни займаються такі науковці як Антонюк Л.Л., Боринець С.Я., Вергун А., Горбатов В.М., Кизим Н.А., Новицький В.Є., Філіпенко А.С. та ін. Визначенню економічної доцільності об'єднання підприємств присвячено праці таких науковців, як Амоша О.І., Булєєв І.П., Кизим М.О., Розумна Н.В., Шуляр Р.В. та ін.

В той же час, залишаються недостатньо вивченими проблеми впливу консолідації капіталу підприємств на конкурентоспроможність країни в цілому.

Формування цілей статті. Актуальність наукового дослідження пов'язана з розкриттям впливу консолідації капіталу на економічний розвиток та конкурентоздатність країни на світовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси концентрації та централізації капіталу підприємств взаємопов'язані, оскільки концентрація капіталу виступає як основа притягання капіталів та їх централізації, а централізація прискорює процес нагромадження капіталу. Отже, враховуючи об'єктивну взаємопов'язаність концентрації та централізації капіталу та практичну нероздільність цих процесів у сучасній економіці, нами введено поняття «консолідація капіталу підприємств». Консолідація капіталу підприємств - це процес об'єднання (злиття) капіталів підприємств на договірній основі або на основі права власності з метою підвищення ефективності, максимізації прибутку компанії та посилення конкурентних переваг на ринку, шляхом забезпечення якісно нового процесу приросту капіталу за рахунок його перерозподілу, зміни структури та капіталізації доходів.

Особливістю консолідації капіталу у II половині XX ст. стало об'єднання фінансового і промислового капіталу і вихід таких форм консолідації капіталу за межі національних кордонів та створення транснаціональних корпорацій, транснаціональних банків, транснаціональних стратегічних альянсів. Світова економіка другої половини XX століття характеризується посиленням глобалізаційних процесів. Тому, прагнення капіталу до транснаціоналізації, до виходу за національні кордони відповідає його основним стратегічним цілям і здійснення корпораціями прямих іноземних інвестицій обумовлене такими чинниками як:

- прагнення до технологічного лідерства, що є основою конкурентних переваг на ринку;
- оптимізація розмірів корпорації та економія масштабу організації;
- доступ до іноземних природних ресурсів;
- боротьба за нові ринки збуту, подолання імпорتنих бар'єрів;
- зниження собівартості та збільшення конкурентоспроможності власної продукції шляхом раціоналізації окремих операцій;
- впровадження єдиної системи управління підприємствами корпорації;
- встановлення контролю за ринками іноземних країн;
- оптимізація оподаткування шляхом використання специфічних рис податкових систем країн, в яких працює корпорація.

Створенні, таким чином, потужні транснаціональні корпорації впливають в цілому на глобальну економіку, на національні економіки зокрема, а також відіграють суттєву роль у забезпеченні економічного розвитку та конкурентоспроможності країни базування.

Перш ніж, розкрити роль консолідації капіталу у забезпеченні економічного розвитку та конкурентоспроможності країни, визначимо само

поняття конкурентоспроможності країни, що є різноплановим і не має єдиного формулювання.

Згідно з висновками Антонюк Л.Л. [1, с.32], у сучасній науковій літературі конкурентоспроможність країни розглядається як властивість економіки, як довгострокове зростання, як політико-економічна концепція, як динамічний процес та механізм розвитку, як потенційна можливість компаній країн конкурувати на світових ринках та як спроможність країни утримувати свою присутність на міжнародних ринках.

У нашому дослідженні ми будемо притримуватись останніх двох аспектів при визначенні конкурентоспроможності країни. У цьому контексті можна навести наступні точки зору сучасних вітчизняних науковців.

Так, економічна енциклопедія визначає конкурентоспроможність країни як «здатність економіки однієї країни конкурувати з економіками інших держав за рівнем ефективного використання національних ресурсів, підвищення продуктивності народного господарства і забезпечення на цій основі високого та постійно зростаючого рівня життя населення» [2, с.814].

Новицький В.Є. трактує конкурентоспроможність національної економіки як «здатність виробляти товари, що користуються попитом на світових ринках, можливість залучати іноземні капітали завдяки сприятливому підприємницькому клімату. Привабливість національної території для життєдіяльності людини, наявність висококваліфікованих спеціалістів» [3, с.507].

Філіпенко А.С., Боринець С.Я., Вергун А. формулюють конкурентоспроможність країни як «здатність господарства забезпечити збалансованість своїх зовнішніх пропорцій та уникнути тих обмежень, що зумовлюються зовнішньою сферою, як здатність країни самовільно утворювати поліпшення своїх світогосподарських зв'язків» [4, с.72].

Антонюк Л.Л., визначає міжнародну конкурентоспроможність країни як «здатність країни займати і утримувати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку при наявності потужного економічного потенціалу, який забезпечує динамічне зростання економіки на інноваційній основі; розвинутої системи ринкових інститутів; володінні значним інтелектуальним капіталом та інвестиційними ресурсами; здатністю гнучко реагувати на зміни світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікувати своє виробництво, максимально забезпечуючи реалізацію національних інтересів заради безпеки економічної та високих стандартів життя населення» [1, с.33].

Ми приєднуємось до вище наведених точок зору, і будемо трактувати конкурентоспроможність країни як спроможність компаній країни конкурувати на світових ринках і завойовувати нові ніші світового ринку використовуючи свій потужний економічний потенціал, що сприяє стрімкому інноваційному зростанню економіки країни в цілому.

Основою конкурентоспроможності країни є конкурентоспроможні підприємства і, відповідно, галузі економіки. Сучасні науковці Кизим Н.А. та Горбатов В.М. [5, 6], дослідивши взаємозв'язок між концентрацією економік різних країн світу та їх конкурентоспроможністю стверджують, що в глобальній економіці тільки країни, що мають високий рівень консолідації економіки можуть досягати високого рівня конкурентоспроможності.

На підтвердження цієї тези, вчені наводять той факт, що «...між концентрацією економік країн та їх конкурентоспроможністю існує хороша узгодженість (коефіцієнт конкордації дорівнює 0,711)» [6, с.200]. Результати дослідження показали, що країни розподілилися на три кластери, за такою ознакою як співвідношення середніх значень показників їх конкурентоспроможності та консолідації економік. Перший кластер охоплює країни з високим рівнем концентрації економіки і конкурентоспроможності. До другого та третього кластеру відносяться країни, що мають середні та, відповідно, низькі значення як за показником концентрації економіки, так і конкурентоспроможності.

У відповідності до такого кластерного підходу, розподіл країн світу, в залежності від їх конкурентоспроможності та концентрації економік, представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Розподіл країн світу за кластерами в залежності від співвідношення показників їх конкурентоспроможності та концентрації економік [6, с.201].

З високою конкурентоспроможністю та концентрацією економіки (1-й кластер)	З середньою конкурентоспроможністю та концентрацією економіки (2-й кластер)		З низькою конкурентоспроможністю та концентрацією економіки (3-й кластер)
Фінляндія	Данія	Чилі	Китай
США	Австралія	Малайзія	Польща
Швеція	Норвегія	Ірландія	Мексика
Сінгапур	Нова Зеландія	Таїланд	Бразилія
Швейцарія	Канада	Угорщина	Індія
Японія	Австрія	Греція	Перу
Німеччина	Ізраїль	Йорданія	Панама
Нідерланди	Іспанія	Чехія	Туреччина
Великобританія	Гонконг	Італія	Росія
Корея	Португалія	ЮАР	Індонезія
Люксембург	Бельгія		Пакистан
Франція			Венесуела
			Україна

З таблиці 1. видно, що найбільшій конкурентоспроможності досягають країни з високим рівнем концентрації економіки. Таким чином, для підвищення рівня конкурентоспроможності країни потрібно стимулювати консолідацію підприємств (звісно, враховуючі аспекти

антимонопольного регулювання), створення власних транснаціональних корпорацій, фінансово-промислових груп, стратегічних альянсів та ін. Проведені дослідження світового розподілу великих корпорацій показали, що країни світу, які мають найбільші корпорації виробляють 95,7% світового ВВП [6, с.37]. В економіках провідних країн світу спостерігається стійка тенденція консолідації виробництва та капіталу і економічне зростання цих країн визначають такі сучасні форми консолідації капіталу як транснаціональні корпорації, транснаціональні стратегічні альянси та ін.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Проаналізувавши роль консолідації капіталу у забезпеченні конкурентоспроможності країни, можна зробити висновок, що у розвинених країнах компанії активно використовуються різноманітні форми консолідації капіталу у якості інструмента конкурентної стратегії. Це сприяє не тільки збільшенню конкурентоздатності компаній а і зростанню конкурентоспроможності економіки країни загалом. Існує тісний взаємозв'язок між концентрацією економік різних країн світу та їх конкурентоспроможністю. В глобальній економіці тільки країни, що мають високий рівень консолідації економіки досягають високого рівня конкурентоспроможності. Зміцнити національний економічний суверенітет та затвердитись на світовому ринку як конкурентоздатна держава Україна може лише при підтримці національного капіталу. Отже, для підвищення рівня конкурентоспроможності країни потрібно стимулювати та підтримувати процеси, що направлені на консолідацію капіталу, що проявляються у різноманітних формах. Зроблений у статті аналіз може бути використано при вирішенні питання державного регулювання процесів консолідації капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації. Монографія. [Текст] / Антонюк Л.Л. – К.: КНЕУ, 2004. -275с.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 [Текст] / /Редкол.:...С.В.Мочерний (відп. Ред.) та ін.- К.:Видавничий центр “Академія”, 2000, 913с.
3. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. [Текст] / Новицький В.Є. – К.: КНЕУ, 2003. – 603с.
4. Філіпенко А.С., Боринець С.Я., Вергун А. Міжнародні економічні відносини. [Текст] / Філіпенко А.С., Боринець С.Я., Вергун А. – К.: Либідь, 1992. –362с.
5. Горбатов В.М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса: Монография. [Текст] / Горбатов В.М. – Х.: ИД «ИНЖЕК», 2006. -592с.
6. Кизим Н.А., Горбатов В.М. Концентрация экономики и конкурентоспособность стран мира: Монография. [Текст] / Кизим Н.А., Горбатов В.М – Х.: ИД «ИНЖЕК», 2005. -216с.